

PAHIMMAT PELOT KÄYVÄT AINA TOTEEN.

ARI RÄTY

Syyskuun viimeinen

TAMMI

ARI RÄTY

Syyskuun viimeinen

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI

HELSINKI

© ARI RÄTY JA KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI 2017
ISBN 978-951-31-9362-1
PAINETTU EU:SSA

1.

He kulkevat äänettömästi korkean ruovikon keskellä. Sydänkesänsinisellä taivaalla ajelehtii yksinäinen poutapilvi. Pojan ruskettunut selkä kiiltää hiestä, ja hänen ihoonsa on tarttunut valkoisia haituvia. Tiukat lihakset liikkuvat ihon alla. Tytön keltaisen kesämekon kangas on kostea. Hän on sitonut vaaleat hiuksensa kukallisella huivilla, jonka solmunpäät laskeutuvat hänen olkapäilleen kuin palmikot. Maaperä heidän tossujensa alla on pehmeä ja märkä. Vesi tirskahtelee paksun ruovikkoturpeen läpi. Heikossa tuulenvireessä ajelehtii mudan tuoksu.

”Ällöttävää”, tyttö sihahtaa. Poika kyyristyy ja painaa sormen huulilleen. Hän osoittaa rantaniityn suuntaan. Niityltä kuuluu ihmisten ääniä. Pystykorva räkyttää.

”Kulje matalana ettei ne näe talolta meitä”, poika kuiskaa. ”Ihan vähän matkaa vielä, tuohon pajupusikkoon asti.”

Poika kiertää kohti pallomaisia pensaita. Maapohja muuttuu kuivemmaksi. Ruovikossa kuuma ilma ei liiku. Hyönteiset surisevat.

Tyttö pyyhkäisee otsaansa. Silmiä kirvelee.

”Vieläkö?”

Poika laskeutuu nelin kontin, etenee ketterästi pajun-

runkojen väliin ja viittaa tyttöä seuraamaan. Tyttö kyyristyy – hän ei halua painaa polviaan viileään maahan. Poika auttaa hänet pensaikon läpi, irrottaa oksiin tarkertuneen huivin. Tyttö sitoo hiuksensa uudelleen. He laskeutuvat vatsalleen lämpimään ruohikkoon, matalan töyrään suojaan. Poika kallistaa päätään, kuuntelee. Tyttö ei kuule muuta kuin lempeän tuulen, linnut ja ihmiset kaukana niityllä. Lokki huutaa järvenselän yli, näkymättömissä vasten aurinkoa.

Poika nousee, kulkee sivuttain ruohikossa, pysähtyy vanhan rantavajan suojaan. Tyttö seuraa jännittyneenä. Hän laskeutuu pojan viereen ja kurkistaa vajan nurkkakiven takaa pojan osoittamaan suuntaan. Aukiolla loivien kallionselkien väliin kuumaan tuoksuvaan heinikkoon levitetyllä huovalla makaa kaksi alastonta ihmistä. Nainen, naapuritalon nuori kesävieras, lepää kyljellään pää toisen käsivarren varassa, takapuoli pitkällä. Mies, jota tyttö ei näe niin hyvin että tunnistaisi hänet, makaa naisen takana ja pitää kiinni tämän rinnoista.

Tyttö rypistää otsaansa.

”Mitä ne oikeen tekee?” hän kysyy kuiskaten. Poika katsoo häneen kuivat huulet hiukan raollaan. Pojan silmät kiiltävät.

”Ne nussii”, poika vastaa.

”Tuolla lailla?”

”Voi noinkin. Takaapäin.”

”Mistä muka tiität?”

Poika ei vastaa.

”Mennään pois. Ennen kun ne huomaa.”

”Ei ne huomaa. Kato vaikka.”

Tyttöä hävettää ja pelottaa, mutta hän on utelias. Nainen voihkii vaimeasti – mies liikkuu ääneti naisen takana. Miehen liikkeissä on jotakin jäykkää, kuin pako-

tettua. Tyttö kurkistaa kiven takaa, painautuu taas matallaksi. Poika tuijottaa häntä hievahtamatta, tuskin hengittäen. Paksu verisuoni tykyttää pojan ohimolla.

"Minkä takia toi äijä on tollanen?" tyttö kuiskaa.

"Siltä tulee kohta."

"Tulee? Mi- Eikun niin, joo."

"Koeta", poika kuiskaa käheästi ja tarttuu hänen ranteeseensa. Hän antaa viedä kätensä pojan jalkoväliin. Kulli on kova ja kuuma sortsienkin läpi. Hän puristaa sitä kevyesti. Liha nytkähtää hänen kädessään. Hän on valmis jatkamaan, hän haluaisi jatkaa, mutta ennen kuin hän tarttuu molemmin käsin pojan sepalukseen, hän vilkaisee nopeasti pojan silmiin.

Tumman hiekan sävyiset harmaat silmät ovat jäätä.

Tyttö vetää kätensä pois.

"Ei... Älä."

Poika on vahva ja nopea. Hän vastaa kyyneltyvin silmin pojan tuijotukseen – hän näkee tummien iiristen kaksoisheijastuksessa omat kasvonsa mutta ei poikaa, ei ihmistä. Armottomat kädet kuristavat. Helteisen maailman reunalla odottava pimeys houkuttelee, mutta hän tarttuu pojan käsiin, vääntää, repii, lyö. Poika kääntyy ja nousee, tavoittelee parempaa otetta. Tilaa ei jää paljon, aikaa on vain silmänräpäys. Tytön polvi osuu pakaraan, ei kiveksille, mutta potkun voima riittää suistamaan pojan tasapainosta. Poika satuttaa kasvonsa irtokiviin. Veri purskahtaa kuiville huulille. Tyttö on jo jalkeilla. Hän ei itke vaan pakenee, juoksee kevyesti ja kovaa, lentää läpi heinikon huivi kädessään ja kuolemanpelon jäinen nyrkki sydämessään. Keltainen kesämekko tarttuu oksiin, mutta tyttö ei välitä. Revenneet helmat lepattavat hänen perässään kuin resuiset siivet. Hän pysähtyy vasta kun tavoittaa isänsä ja isoveljensä, jotka seisovat

tauolla pellon laidassa, ja sukeltaa heidän käsivarsiensa ja syliensä suojaan.

Itku tulee vasten isän hikistä paidanrintamusta.

Poika makaa rantavajan varjossa selällään kasvot vepressä ja katselee helteisen autereen yllä laiskasti lipuvaa yksinäistä poutapilveä. Hänen lihaksensa nytkähtelevät. Hän nauraa hiljaa. Sortsit ovat spermasta märät ja muuttuvat tahmeiksi ja viileiksi. Hän kuulee sydämensä raskaat lyönnit, tuntee oman pulssinsa kullissaan ja kaukallaan. Hän maistaa vihan ja veren. Se on valkoista, se on metallia.

Tyhjyys, eikä enää koskaan mitään sen takana.

2.

”Koulun joukkue pelaa. Ne jotka ei kuulu joukkueeseen, suunnistaa. Ne jotka ei tiedä kuuluuko ne joukkueeseen, ei kuulu siihen: myös ne suunnistaa.”

Alaluokkien liikunnanopettaja, jyrkävä huumorintaju-ton mies joka tunnetaan kutsuanimellä ”Potka”, pudot-taa kuusi verkkokassiin sullottua mustavalkoruudullista jalkapalloa kentän laidalle ja kääntyy katsomaan juoksu-radan reunaan kokoontunutta poikajoukkoa. Huhtikuun aamuaurinko paistaa kumpuilevien pilvien lomasta. Il-massa tuoksuu aamu ja pölyinen asfaltti, lämmin män-tymetsä. Kevät.

”Hakekaa kartat kopilta”, Potka ohjeistaa syvällä kanta-valla äänellään. Hän viittaa kohti urheilukentän huolto-rakennuksen päädyssä sijaitsevaa kenttämiesten toi-mistoa. ”Jokainen ottaa karttojen vierestä pinosta oman, siis oman rastilistan. Eikä kukaan tule takasin kentälle ennen kuin varttia vaille kymmenen, tai tukka põlisee. Ymmärretty?”

Poikajoukko mutisee myöntävästi. Liikuntaryhmän po-jista vain kolme kuuluu koulun jalkapallojoukkueeseen – loput maleksivat haluttomasti kohti kentän päätyä. Viiden pojan vaitelias ryhmä liikkuu vielä muita laiskemmin.

”Komonen, Lehtola, Ylätalo! Saari ja Ristimäki!”

Potkan ääni jyriisee kenttää reunustavilla maavalleilla. Hänen niskansa punoittaa.

Komonen, Komo, katsoo olkansa yli.

"Hä?"

"Vauhtia!"

"Vitun kusipää", Komo sihahtaa niin hiljaa ettei Potka varmasti kuule. Hän heilauttaa kättään. "Joo!"

"Ei vittu jaksa", Lehtola sanoo ja pyyhkii nenänsä ver-ryttelytakin hihaan.

"Mulkku äijä."

"Veripää."

"Vittunaama."

"Haetaan ne kartat", Ylätalo, Edi, sanoo. Hän on jo kaksitoistavuotiaana raskasta sarjaa, reilusti päätä pitempi muita, ja hänen rintansa on leveä kuin härän kuve. Hän on harrastanut nyrkkeilyä kohta kolme vuotta, niistä vuoden verran tosissaan. Se näkyy hänen askelissaan.

Ristimäki katselee muita.

"Jos Potka ei oo siirtäny rasteja, mä ainakin muistan ne ulkoa."

"Ei se viitti ikinä siirtää muita kuin niitä joiden luo se pääsee autolla."

"Mihin mennään? Potka kielsi tulemasta takas ennen kymmentä."

"Venatkaa", Komo sanoo vaimeasti. Poikajoukko heidän edellään on jo hakenut rastilistat. He tutkivat karttoja silmät viiruina auringossa. Jotkut lähtevät liikkeelle juosten. Viisikko valitsee hajonneesta pinosta listat viimeisten joukossa ja maleksii takaisin ulos. Potka ei enää katsele heidän suuntaansa. Hän neuvoo kovalla äänellä miten joukkueen tulee ryhmittyä kentälle.

"Mennään Shellille", Ristimäki ehdottaa. Hän keinuttaa keskisaumasta revennyttä suunnistuskarttaa ja rasti-

listaa peukalohangassaan. "Ykkönen, nelonen ja seiska on matkan varrella jos mennään siltojen kautta. Voidaan tsekkaa onks Potka vaihtanu niiden kirjaimet."

"No mitä jos on?" Edi kysyy.

"Ei mitään. Vedetään loput stetsonista. Mä en vittu suunnista."

Pojat mutisevat hyväksyvästi. Ristimäki – jota on esi-kouluiästä saakka ja syystä jota kukaan ei enää muista, nimitetty Syyskuuksi – luettelee ulkomuistista kaikkien neljäntoista lähiseudun maastoon piilotetun suunnistus-rastin kirjaintunnuksen. Pojat kirjoittavat lyijykynänpät-killä kirjaimet listoihin. Jokaisen listassa on kuusi rastia.

"Voi perse jos jäädään tästä kiinni", Lehtola sanoo ja hieroo niskaansa. Hän pelkää Potkaa tosissaan.

Komo hymähtää. Syvän veden väriset valppaat silmät seuraavat Lehtolan ilmeitä.

"Ei jäädä", Komo sanoo. Hänen äänensä on yhtä tyyni ja itsevarma kuin hänen katseensa.

"Pitäiskö juosta edes tästä kentältä pois?"

"Juosta? Nyt vittu lopeta jo."

Lehtola virnistää vaikka vilkaiseekin vaivihkaa ol-kansa yli jalkapallokentän suuntaan. Potkaa ei kiinnosta. Kentältä kajahtaa pillin vihellys.

"Siisti keli", Saari sanoo ja tähtäilee taivaalle toinen silmä ummessa. Paksu hiuspehko roikkuu hänen silmil-lään. Hän kietaisee kartan ja valmiiksi täytetyn rastilis-tan rullalle, työntää rullan verryttelyhousujen kuminau-han alle ristiselkäänsä vasten.

"Persevakoonko sä sen kartan pistit?"

"Tietysti. Etteks te?"

"Piezo, perkele."

Saarta on kutsuttu toisluokkalaisesta saakka Piezoksi. Kukaan ei ole unohtanut ruohikkopaloa jonka hän viritti

pellonreunaan koulun taakse todistaakseen epäilijöille, että osasi tehdä tulet ilman tikkuja tai tupakansytytintä. Ihan niin kuin intiaanit aikanaan.

Pojat nauravat enemmän persehuumoriin liittyvän tavan vuoksi kuin siksi, että juttu olisi heistä hauska. He oikaisevat polkua pitkin mäntymetsän läpi, laskeutuvat harjulta tien pengerialueen poikki. Asvaltti on lämmin ja piki hikoilee mustasta murskeesta, joka reunustaa pientareita. Vasemmalle jää punaisilla tiilillä verhoiltu uusi uimahalli sekä yläasteen ja lukion ankeanharmaat rakennukset. Varjon puolella on vielä lunta isoissa auruuskasoissa. Koulun piha on tyhjä lukuun ottamatta kahta vaaleaa poninhäntäpäistä tyttöä pitkän ovikatoksen varjossa. Toinen heistä pyllistää poikiin päin ja läimäyttää takapuoltaan. Tytöt kikattavat keskenään.

”Mitä vittua toi oli”, Edi sanoo puoliääneen. Komo virnistää, heilauttaa tytöille kättään. Vastaukseksi nousee neljä keskisormea.

”Jaaha, joo.”

”Huorat.”

Lehtolan ilme on synkkä. Piezo mittailee harmaita rakennuksia katseellaan mutta ei sano mitään. Syyskuu, jolla on yllään isoveljen valtavan kokoinen T-paita ja polvista risat verryttelyhousut, viheltää tytöille. Toinen heistä kouraisee rintansa yhteen ja näyttää kieltä, jäykästi, isojen tyttöjen tapaan.

”Oho...”

”Jeessus. Ihme muijia.”

”Näittekste ne tissit?”

”Ja sen kielijutskan.”

”Vittu. Tosta pitäis saada stondis, mut ei ees värähdä.”

”Homo.”

”Oonkohan mä?”

”Anna persettä niin mä kerron.”

”Sulle? Ei tollaset rumat paskat mitään persettä saa.”

Pojat sivuuttavat koulun ja jatkavat matkaa pitkin pyörätietä kaksikerroksisten rivitalojen ohi. Rivitalot ja pienet aidatut pihat vaihtuvat maantien ja meluvallin takana uusien omakotitalojen puutarhatontteihin. Pyörätie sukeltaa alikulkutunneliin maantien alle. Tunnelissa on viileää. Junarata kaartaa peltoaukean piennarta maantien laitaan, leikkaa pyörätien tasoristeyksessä ja laskeutuu loivasti näkymättömiin kallioiden taakse, kohti siltoja, rantaa ja terästehtaan valtavaa varastokenttää.

Pojat kääntyvät pyörätieltä ratapenkalle. Aamuaurinko häikäisee. He kävelevät huoleti kiskojen välissä ratapölkkyillä – tavarajunat ajavat niin raskaassa romurautalassissa, että dieselveurien jylinä kantaa kilometrin puolentoista päähän ennen kuin reipasta juoksuvauhtia etenevä juna näkyy mutkan takaa. Rata kaartaa loivasti oikealle, länteen, ja punertavasta graniittisepelistä rakennettu penkka sukeltaa kallioleikkauksen sisään. Sitä sanotaan ränniksi. Sen seinämät ovat aluksi vain miehen korkuiset mutta kohoavat vähitellen neljään, ehkä viiteen metriin saakka, kunnes kallio äkkiä päättyy luonnon muovaaman jyrkänteen kohdalla. Rännissä louhittujen seinämien sisällä kaikuu ja humisee oudosti, kun askelten äänet kimmahtelevat rosoisista pinnoista. Rautatie silta alkaa jyrkänteen reunalta ja päättyy kivettyyn penkereeseen vanhan kanavan toisella puolella; se on tehty valtavista teräspalkeista ja laskettu paksujen soikeiden betonipylväiden varaan, jotta se kestäisi junien painon. Ylhäällä radalla ei ole kulkutasannetta tai kaiteita.

Pojat laskeutuvat peräkkäin jyrkälle polulle, joka kiertyy ratavallin korkeudelta ensimmäisen kallioon nojavan siltapilarin päälle. Puolen metrin levyiseltä, silta-

palkin ja pitkän vapaan pudotuksen väliseltä betoni-reunukselta pääsee alas huoltotasolle. Kapea kaiteiden reunustama lankkukäytävä kulkee sillan alapuolella.

Pojat ovat oikaisseet rautatiesillan kautta pikkupojista lähtien, niin kauan kuin jaksavat muistaa. Lehtola syljeskelee alas mustaan veteen. Piezo kiipeää jonon viimeisenä toisen pääty pilarin päälle – sillan terästehtaan puoleisessa päässä pilarin sivussa on kaide ja kapeat teräksiset portaat ylös asti – ja kömpii muiden joukkoon ratapenkalle. Täältä näkyy meri. Vastakkaisessa suunnassa erottuu Shellin huoltoaseman mainostorni. Rekkojen paripyörien kumea laulu kaikuu valtatieltä pitkän kanavan kivettyjä penkereitä.

”Onks kellään fyrkkaa?” Edi kysyy. Hän pyörittelee rypyyistä kympin seteliä sormissaan.

”On”, Piezo sanoo hiljaa.

”Mulla kans”, Komo sanoo ja työntää käden verryttelytakin taskuun.

”Ja mulla.”

”Syyskuu?”

”Saan mä limun tai jotain.”

”Joo, saat, mut ostamalla?”

”Hoida omat asias.”

”Haista perse.”

”Isosysteris perseen, ehkä.”

”Antakaa olla.”

Pojat kävelevät verkkaisesti pitkin polkua, joka kulkee kanavapenkereen yläpuolella. Heinikko on talven jäljiltä ruskea ja liiskaantunut kuin likainen tukka, mutta leskenlehdet kukkivat ja kuolleen heinän alla vihertää uuden kesän ruoho. Lokit partioivat korkealla kanavan yläpuolella. Syyskuu katselee lintuja mietteissään, kompastuu lahkeeseensa. Edi sieppaa otteen hänen ol-

kavarresta ja toisesta kädestä mutta ei ehdi estää häntä kompuroimasta polvilleen pölyiseen heinikkoon. Ilmaan nousee harmaa tomu.

”Oho... Sorry, mä en ehtiny ot-”

”Hei, jätkät!”

Muut katsovat Syyskuun lattakynntisen sormen osoitamaan suuntaan. Hänen äänensä on totinen. Piezo ja Komo huomaavat sen yhtä aikaa. Edi ja Lehtola hetkeä myöhemmin.

Syyskuu irvistää. Hänen lihaksensa kiristyvät.

Hengittäminen käy työlääksi.

”Mitä se tuolla?”

Tyttö makaa vatsallaan kasvot pois päin pojista, hieman rinteen puolivälin yläpuolella matalassa painanteessa, jonka reunalla sojottaa edelliskesän pystyyn kuollut karheikko. Tytön polvipituisen hameen helma peittää hänen takapuolensa vain osittain; tummissa sukkahousuissa on repeämiä, joiden alta paljastuva sileä iho hohtaa aurin-gossa. Tytön pusero on noussut selästä. Vaaleat pitkät hiukset liikkuvat viileässä tuulessa, jonka henkäys kulkee mereltä kanavalaaksoa myöten kohti lämpimämpää sisämaata.

”Mitä vittua...”

”Onks se panemassa jonkun kanssa?” Lehtola kyselee. Hänen äänessään väreilee outo innostus.

”Vittu pää kiinni.”

Syyskuu laskeutuu polulta kyyryssä, liikkuu kevyesti ja varovasti rinteen poikki viistosti alas kohti tyttöä. Komo seuraa hänen kannoillaan, hieman hänen yläpuolellaan. Muut viivyttelevät.

”Toi on Lehtosen Elina”, Komo sanoo karhealla äänellä. Syyskuu nielee tyhjää.

”Ketä?”

"Elina. Krissen isosysteri."

"Ai... Joo. Niin on."

Krisse, Kristiina, on poikien kanssa samalla luokalla; hän on viileän ystävällinen, viileän kaunis, viileän tavoittamaton tyttö. Isosisko, jonka hehkuvasta kauneudesta ja viehätysvoimasta hän on aina ollut paitsi hiukan kaateellinen, myös pohjattoman ylpeä, makaa nyt aivan liian liikkumatta auringossa. Syyskuu pysähtyy painanteen reunalle. Hän tuijottaa jalkoihinsa. Tuntuu vääriä katsoa kohti.

"Elina?"

"Ellu, hei", Komo hihkaisee ylempää.

Syyskuun tekisi mieli oikaista tytön hameenhelma, peittää tämän pyöreä takapuoli kaikkien katseilta, mutta hän ei uskalla koskea tyttöön. Hän kyykistyy, painaa kämmenensä maahan. Nojaa varovasti eteenpäin.

"Elina?"

Vaaleat hiukset lehyvät tuulessa. Syyskuu tuntee kylmyyden ihollaan. Hän värisee.

"Elina?"

Syyskuu oikaisee jalkansa ja astuu varovasti eteenpäin. Komo laskeutuu aivan hänen kannoilleen. Syyskuu näkee tytön kasvot. Hän ei päästä ääntäkään, mutta hänen hartiansa nytkähtävät. Hänen katseensa pysähtyy.

Tytön sieraimista kulkee kaksi tummanpunaista veri-juovaa posken yli. Kauniit täyteläiset huulet ovat raollaan. Voimakkaan tummansiniset silmät ovat yhä kirkkaat ja avoimet. Syyskuu pyyhkäisee kasvojaan, kumartuu lähemmäs. Hän heilauttaa kättään. Hänen tarkoituksensa ei ole koskettaa, hänen sormensa hipaisevat vahingossa tytön paljasta olkapäätä. Pehmeä iho on lämmin mutta auringonpaisteen, ei ihmiselämän lämmittämä.

Tytön silmässä kävelevä kärpänen surahtaa lentoon.

”Ei vittu...”

Kärpänen laskeutuu takaisin kirkkaaseen liikkumattomaan silmään. Pojat huomaavat että tyttö on kastellut alushousunsa ja hameensa, mutta kumpikaan ei sano siitä mitään. Heinänkorsissa on pissaa ja verta.

”Ellu!” Komon ääni on kireä. Syyskuu horjahtaa, kääntyy kauemmas. Pakokauhu vavahtelee hänen rinnassaan. Hän vääntelee käsiään puhuessaan hiljaa.

”Sairasta. Vittu ihan sairasta. Mä koskin sitä, vahingossa, se on vielä melkeen lämmin... Se –”

”Pitäiskö... Hei. Pitäiskö yrittää elvyttää tai jotain? Osaaks kukaan?” Komo tiukkaa. Syyskuu ei vastaa. Hän kiepahtaa tytön toiselle puolelle ja koettaa maata vasten painuneen käden rannetta. Se on kylmä. Hoikat kauniit sormet tuntuvat omituisilta.

”Ei pysty”, Syyskuu kuiskaa. Hänen on vaikea hengittää. ”Vittu ei pysty. Myöhästä. Liian myöhään.”

”Jätkät... Jätkät hei”, Lehtola lähes uikuttaa. Hän ei liiku. Edi laskeutuu rinnettä, seisahtuu Komon rinnalle. He katsovat, vaikka eivät halua. Piezo seisoo hievahtamatta polulla.

”Mä haluan vittuun täältä”, Lehtola sanoo huohottaen. Syyskuun suu on niin kuiva että hän pystyy vaivoin liikkuttamaan kieltään. Puhuminen tuntuu samalta kuin sylkisi paksua puuroa.

”Hakekaa joku. Bensikseltä. Shelliltä. Pitää soittaa ambulanssi. Ja kytät. Pitää – jotain. Jotain nyt.”

”Onks se Lehtosen Elina?” Edi kysyy epäuskoisena.

”Oli”, Komo sanoo. Hänen ilmeensä on jähmeä, mutta hänen katseensa ei harhaile.

”Hakekaa nyt joku!”

Syyskuun äänensävy herättää muut.

”Ketkä menee?” Komo kysyy.

"Mä voin," Piezo sanoo.

"Ja mä." Edi kääntyy lähteäkseen.

"Mihin te meette?" Lehtola kysyy hölmistyneenä. Hän ei kykene kuuntelemaan tai ajattelemaan.

"Shellille", Edi sanoo ja tarttuu Lehtolaa kädestä. "Pyydetään et joku soittaa kytät."

"Onkohan Maiju duunivuorossa."

"Ketä vitun Maiju?"

"Se blondi kassa. Vähänkö sillä on *isot*."

"Jumalauta Lehtola. Pidä nyt vittu jo se pääs kiinni!"

"Tuu."

Syyskuu haroo hiuksiaan, kääntyy puolelta toiselle aivan kuin olisi hukannut jotain. Hän ei kiinnitä huomiota Lehtolan puheisiin. Hän on poissa tolaltaan, ja jotakin muuta, joka on hänelle vieras tunne. Se ei ole pelkoa.

"Joku teki ton", hän sanoo vaimeasti Komolle.

"Niin teki."

"Ei kun ihan just äsken."

"Hä?"

"Joku teki Elinalle ton. Joku satutti sitä. Se on täällä vielä."

"Missä? Missä, Syyskuu? Täällä ei oo mitään piiloja. Tässä ei oo mitään suojaa."

"En mä... Vittu, jätkät! Menkää jo! Lähtekää!"

"Älä huuda!" Edi tiuskaisee. Lehtola menee jo juoksu-jalkaa; Piezo kävelee muutaman askeleen takaperin, kääntyy sitten itsekin hölkkään. Edi katsoo vielä kerran olkansa yli. Hän heilauttaa kättään. Hänen raskaat juoksuaskeleensa takovat maata harjanteen laella.

Komo tuijottaa etäänäntyvää leveää selkää. Hänen kasvonsa ovat kireät ja ilmeettömät.

"Mihin tästä pääsee?"

"Mitä sä tarkoitat?" Syyskuu kysyy.

"Joku toi Ellun tänne."

"Niin kai."

"Mihin tästä pääsee? Me oltais nähty se jos se olis tullu meitä vastaan. Tonnepäin", Komo sanoo ja nyökkää länttä kohti, tehtaan suuntaan, "ei ole muuta kuin matalaa pusikkoa ja tehtaan romukentän verkkoaita. Siitä ei pääse ellei kierrä koko romulaania. Kanavan huoltotiellä tossa alhaalla ei ollu ketään, mä muistan että mä tsiigasin siihen kun tultiin sillan yli. Eikä kanavan yli pääse muualta. Tohon jääkylmään paskaveteen vittu kuolee ennen kun pääsee penkasta ylös."

"Se on menny takasin valtatielle. Se on tullu sieltä ja menny takasin. Polun alapuolella, rinnettä pitkin. Se varmaan kuuli meidät jo kun tultiin rännin läpi."

Komo pudistaa päätään. Jos Syyskuu olisi koskaan nähnyt metsästäjän ja tappajan katseen, hän tunnistaisi sen nyt.

"Ei se voinu lähtee kovin paljon aikasemmin. Kelaa: Ellu on varmaan ollu himassa puoleen kasiin saakka, suunnilleen. Sillä äijällä ei ole ollu paljon paskaakaan aikaa tehdä tota."

Komo katsoo Syyskuuta silmiin. Hievahtamatta. Läheltä. Syyskuun niskaa kihelmöi.

Komon ääni on ilmeetön ja rauhallinen.

"Tapetaan se."

"Hä?"

"Se ketä teki Ellulle ton. Etsitään ja tapetaan se. Me ehditään vielä. Ennen kun muut tulee takasin. Ei kukaan usko että me tehtiin se. Eihän me olla kun kaks pikkukundia."

Syyskuu on hämillään, vaikka Komon ehdotus ei suoranaisesti yllätä. Hän laskee katseensa maahan.

Komo heilauttaa kättään.

”Ei mitään. En mä tiedä. Ei vittu mitään. Mä käyn tsiigaa jos se olis lähteny tehtaalle päin – tosta töyräältä näkee jos joku kulkee pusikon läpi. Jos se meni valtatielle niin kun sä sanoit, se on jo kaukana.”

”Mä venaan tässä.”

”Miten vaan.”

Komo liikkuu nopeasti ja äänettömästi, katoaa näkyvistä harjanteen laen taakse. Syyskuu tietää ettei tyttöön saisi koskea, hän tietää että jokainen jälki on tärkeä ja sotkeentuu helposti käyttökelvottomaksi, mutta siitä huolimatta hän oikaisee tytön hameenhelman ja vetää puseronliepeen varovasti paljaan selän peitoksi.

”Anna Elina anteeksi ettei me ehditty ajoissa”, Syyskuu kuiskaa hiljaa.

Hän istuu rinteän kuivaan harmaaseen heinikkoon pari metriä painanteen reunan yläpuolelle. Aurinko paistaa vinosti hänen selkäänsä. Hänen kätensä tärisevät. Hän ajattelee Elinan vanhempia, jotka istuvat perheen autossa työmatkalla kohti Helsinkiä eivätkä tiedä vielä mitään tyttärensä kohtalosta. Hän ajattelee Kristiinaa, Elinan pikkusiskoja joka pelaa muiden tyttöjen kanssa pesäpalloa auringonpaisteessa koulun kentän valkoisella hiekalla. Hänellä on värikkäät urheiluvaatteet ja pitkä, vaalea kihara poninhäntä, ja hänen hymynsä säteilee. Tytöt nauravat paljon – Syyskuu on siitä salaa hyvillään koska se tekee hänet iloiseksi. Kristiinan nauru on vesipisaroiden helinää auringossa.

”Anteeksi ettei ehditty ajoissa”, Syyskuu toistaa hiljaa itsekseen.

Viileä tuuli kohisee vaimeasti. Kuollut heinä liikkuu kuin hidas aalto kulkisi sen yli.

Jäinen kihelmöinti kulkee niskasta selkärangan tyveen. Syyskuu kiepahtaa jaloilleen, kääntyy katsomaan

taakseen. Harjanteen laen yläpuolella näkyy vain sininen taivas. Hän antaa katseensa kiertää maisemaa. Rautatiesilta on tyhjä. Kanavan huoltotiellä tai vastarannan polulla ei liiku ketään.

Syyskuu kääntyy hitaasti vastapäivään. Hänen katseensa tavoittaa kasvojen vaalean soikion kevätautereisen etäisyyden takaa, mutta hän vaistoaa vihan. Hänellä on isoveljen keltainen paita, jonka rintaan on painettu numero 73, ja hän tietää erottuvansa harjanteen ruskeanharmaata kuvetta vasten kuin huutomerkki.

Mies seisoo valtatiesillan kupeeseen rakennettua levähdyspaikkaa reunustavan kaiteen takana ehkä viiden- tai kuudensadan metrin päässä ja tuijottaa hievahattamatta. Syyskuu tuijottaa takaisin. Pelko muuttuu irralliseksi, epäolennaiseksi tunteeksi. Se hellittää otteensa. Se liukuu pois hänen sydämestään. Tunne joka sen täyttää on Syyskuulle vieras, ja hän tunnistaa sen vasta vuosia, vuosia myöhemmin.

Syyskuun kurkkua kuristaa niin voimakkaasti, ettei hän pysty nielemään. Mies tuijottaa yhä. Liikkumatta.

”Elina... Se oli toi. Se oli toi, eiks niin? Eiks niin, Elina?”

”Oli se”, kuollut tyttö vastaa. Syyskuu tietää ettei tytön sydän lyö enää milloinkaan, etteivät tämän huulet enää koskaan liiku, eikä siksi pelästy.

”Oli se”, hän toistaa.

Sanat muuttuvat totuudeksi.

Hän kohottaa kätensä, tekee liioitellun hitaan leikkaavan liikkeen kurkkunsa poikki ja osoittaa sitten miestä kaukaisuudessa. Mies oikaisee selkensä. Syyskuun silmät vettyvät, mutta hän ei erehdy näkemästään. Mies osoittaa häntä takaisin ennen kuin kääntyy huolettomasti. Miehen kävelytyyli on erikoinen, rennon kulkeva ja kuitenkin jäykkä, aivan kuin hänen oikeassa kädes-

sään olisi jotakin vikaa. Käden liike, kiertävä heilahdus, kulkee ikään kuin puoli askeleentahtia muun kehonliikkeen jäljessä.

"Mä näin sut!" Syyskuu huutaa niin lujaa kuin jaksaa. Hänen kurkkuunsa koskee.

Hän nostaa kämmenet torveksi suulleen.

"MÄ NÄIN SUT!"

Mies ei kuule tai jos kuuleekin, ei osoita sitä millään tavalla. Levähdyspaikkaa kiertävä alumiinikaide peittää miehen näkyvistä. Syyskuu kompuroi ylemmäs kohti harjanteen lakea. Hän kiskoo itsensä nelinkontin polulle ja vetää jalat alleen, ponnahtaa ilmaan nähdäkseen kauemmas. Mattavihreä lyhytkeulainen Scania, joka vetää puoliperävaunussa ruskeaa merikonttia, rullaa liikkeelle. Pystyputket ohjaamon takakulmissa ampuvat raskaan nokisen yhteislaukauksen, ja rekka kiihdyttää liittymästä sillalle. Moottorin jyly kuuluu vaimeana harjanteelle; renkaiden kumea laulava ääni kantaa paremmin. Kuljettajaa ei näy sivulasin heijastuksen takaa.

Syyskuu tuijottaa hievahtamatta, yrittää painaa joka ikisen yksityiskohdan mieleensä.

Levähdyspaikka, aurinko ja kaide; tumma öljyinen asvaltti, tummiin pukeutunut mies, erikoinen kävelytyyli; mattavihreä Scania, pystyputket ja merikontti jossa kelterävä teksti "Waals".

"Mä näin sut", Syyskuu kuiskaa.

Hän laskeutuu polvilleen polun tomuiseen hiekkaan. Rekka kiihdyttää sillan yli ja katoaa näkyvistä.

Kukaan ei kuule.

"Mä näin sen, Elina. Mä näin sen."

**"Se oli tässä: tilinteon hetki.
Ei vihaa, ei verta. Ei valkoista. Ei metallia.
Pelkkä tyhjiys – eikä mitään sen takana."**

Keväisessä heinikossa makaa kuollut tyttö. Paikalle osuu ensimmäisenä viisi liikuntatunnilta lintsavaa koulupoikaa. Kun osa porukasta lähtee hälyttämään apua, Syyskuuksi kutsuttu poika jää ruumiin vierelle ja näkee jotain, mikä painuu hänen verkkokalvoilleen lähtemättömästi ja asettaa hänen loppuelämälleen päämäärän: vielä jonain päivänä hän löytää tytön surmaajan. Vuosia myöhemmin Syyskuu etsii edelleen. Toisaalla Hagman, poliisi, on valmis tekemään mitä tahansa ettei syyllistä saada kiinni.

Ari Rädyn esikoisromaani on intensiivinen ja taidokas kuvaus rikoksesta, sen syistä ja seurauksista. Se on tarina yksinäisyydestä, osattomuudesta ja väkivallasta mutta myös ystävydestä ja rakkaudesta.

